

KS. KAZIMIERZ LIJKA OMI

KAPŁAŃSTWO WSPÓLNE WEDŁUG APOKALIPSY

Idąc za wytycznymi niektórych dokumentów Soboru Watykańskiego II i za nauczaniem papieży, od kilkudziesięciu lat coraz więcej mówi się i pisze o odpowiedzialności świeckich w Kościele¹. Podejmowane są również pewne praktyki, które polegają na powierzaniu wiernym różnych funkcji, urzędów i posług. W ten sposób ich świadomość powszechnego kapłaństwa wciąż rośnie. Świeccy katolicy muszą czuć się aktywnymi i odpowiedzialnymi uczestnikami nowej ewangelizacji².

Rok Wielkiego Jubileuszu poprzez liczne i różnorodne działania w Kościele jest czasem ożywienia tak w środowisku osób duchownych, jak i świeckich. Warto więc tutaj przypomnieć słowa św. Piotra, który nazywa ludzi ochrzczonych „wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, narodem świętym” (1 P 2,9). Bogate myśli odnoszące się do kapłaństwa wspólnego wiernych można również znaleźć w Apokalipsie.

Autor Apokalipsy pomija wyjaśnienie organizacji kapłaństwa hierarchicznego w pierwotnym Kościele. Motywy tego kapłaństwa można jednak dostrzec w Aniołach siedmiu Kościołów, których pewne funkcje wykazują podobieństwa do czynności Apostołów³. Ponadto cztery Istoty Żyjące⁴ i dwudziestu czterech Starców⁵ stanowią najwyższą hierarchię wśród stworzeń w Królestwie niebieskim, są najbliżej Bożego tronu, sprawują specyficzną liturgię, co może ich predestynować do udziału w kapłaństwie Boga i Baranka.

Jan nie akcentuje w wyraźny sposób kapłaństwa Chrystusa, ale pewne odcienie tego kapłaństwa pojawiają się w opisie Jego szaty, która przypomina strój arcykapłański⁶, oraz w porównaniu Go do Baranka jakby zabitego, który jest ofiarnikiem i ofiarą (Ap 5,6).

Termin *hiereus* (kapłan, ofiarnik) występuje w Apokalipsie trzykrotnie i jest użyty w liczbie mnogiej w odniesieniu do kapłaństwa wspólnego wiernych, które pozostaje w ścisłej więzi z królowaniem (Ap 1,6; 5,10; 20,6).

¹ B. CIEŚLAK, „Wybiła godzina laikatu” *Status prawny wiernych świeckich w Kościele*, AK 2 (2000), s. 230.

² JAN PAWEŁ II, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, Rzym 1988, nr 64.

³ W.H. BROWNLEE, *The priestly character of the Church in the Apocalypse*, NTS 5 (1958–59), s. 224–225; A. JANKOWSKI, *Aktualność apokaliptycznych listów do siedmiu Kościołów*, RBL 12 (1959), s. 262.

⁴ P. PRIGENT, *Apocalypse et liturgie*, Neuchâtel 1964, s. 48.

⁵ E.B. ALLO, *L'Apocalypse*, Paris 1933, s. 69.

⁶ A. FEUILLET, *Les chrétiens prêtres et rois d'après l'Apocalypse*, RThom 75 (1975), s. 47

1. Kapłani Boga w wypowiedzi zgromadzenia (Ap 1,6)

Pierwszy tekst „kapłański” wyraźnie przypisuje dzieło kapłaństwa Chrystusowi, co Apokalipsa wyraża słowami: „Temu, który nas miłuje i który przez swą krew uwolnił nas od naszych grzechów, i uczynił nas królestwem — kapłanami dla Boga i Ojca swojego, Jemu chwała i moc na wieki wieków! Amen” (1,5b-6). Perykopa stanowi doksologię skierowaną do Chrystusa i jest ona częścią dialogu liturgicznego prowadzonego przez celebransą i zgromadzenie wiernych. Wierni zebrani na liturgii są świadomi ciągłej i aktywnej miłości Chrystusa, która została objawiona w przeszłości, w momencie uwolnienia ich od grzechów⁷. W wypowiedzi zgromadzenia liturgicznego można zauważyć wyeksponowanie trzech postaw Chrystusa wobec wiernych: czynnej miłości, miłosierdzia ujawnionego w uwolnieniu od grzechów oraz hojności w rozdawnictwie łaski kapłaństwa i królestwa. Ustanowienie kapłaństwa jest przywilejem Bożym (Lb 16,7; Syr 45,7; Hbr 5,4). Autor Apokalipsy potwierdza, że Chrystus był świadom posiadania prawa do korzystania z tego przywileju.

Pierwszym rytmem Mojżesza w czasie liturgii konsekracji kapłańskiej było złożenie ofiary za grzechy (Kpł 8,14-17), natomiast w przypadku Chrystusa najważniejsze jest uwolnienie ludzi od grzechów i umożliwienie im udziału w kapłaństwie i królowaniu. Chrystus przez swoją ofiarę uczynił doskonałymi tych, którzy dostępują uświęcenia przez sakramenty święte. Uczestnictwo w powszechnym kapłaństwie osiąga się przez chrzest⁸, co zauważali już Ojcowie Kościoła. Św. Ambroży powiada, że namaszczenie kapłańskie jest udzielane przez chrzest całemu Ciału Chrystusa, którym jest Kościół⁹. Św. Hieronim uważa kapłaństwo świeckich za rezultat chrztu¹⁰. Leon Wielki w odniesieniu do chrztu stwierdza, że znak krzyża czyni królów, zaś namaszczenie Duchem Świętym konsekruje kapłanów¹¹.

Nie wydaje się, aby tytuł *hiereus* zawarty w Apokalipsie można było odnieść do kapłanów żydowskich i pogańskich, gdyż księga nigdy im kapłaństwa nie przypisuje. Relacja kapłańska chrześcijan z Bogiem jest możliwa dzięki krwi Chrystusa, która obmywa zmywa grzechowe. W podobnej sytuacji nie był żaden kapłan żydowski i pogański. Forma nowego kapłaństwa, jakie ukazuje Apokalipsa, radykalnie różni się od formy kapłaństwa starotestamentalnego. Skoro krew Chrystusa dokonała tu decydującej przemiany, zbędnym byłoby powracanie do składania ofiar ze zwierząt¹². Jan nigdy nie przypisuje tego rodzaju czynności kapłanom Nowego Przymierza. Z kapłaństwem łączy się pośrednictwo i w Ap 1,6 jest obecny aspekt

⁷ U. VANNI, *Un esempio di dialogo liturgico in Ap 1,4-8*, Bb 57 (1976), s. 463.

⁸ E. SCHÜSSLER-FIORENZA, *Priester für Gott. Studien zum Herrschafts — und Priestermotiv in der Apokalypse*, Münster 1972, s. 210, 343; F. SIEG, *Listy do siedmiu Kościołów*, Warszawa 1985, s. 25.

⁹ Św. AMBROŻY, *De Mysteriis*, 6, 30 (PL 16, kol. 415).

¹⁰ Św. HIERONIM, *Dialogus contra luciferianos*, 174 (PL 23, kol. 158).

¹¹ LEON WIELKI, *Sermo 4*, 1 (PL 54, kol. 148n.); szerzej o wypowiedziach Ojców zob. J. LÉCUYER, *Essai sur le sacerdoce des fidèles chez les Pères*, LMD 27 (1951), s. 7–50.

¹² A. VANHOYE, *Prêtres anciens, prêtre nouveau selon le Nouveau Testament*, Paris 1980, s. 320.

pośrednictwa wiernych, które pozostaje uwarunkowane pośrednictwem Chrystusa. Kapłaństwo nie jest tu zarezerwowane do jakiejś ograniczonej liczby wiernych, ale może być dostępne dla wszystkich. Chrystus wysłużył na krzyżu dla ludzi nowy rodzaj królowania i włączył ich w to królowanie, co sprawiło, że ich kontakt z Bogiem stał się możliwy na nowy sposób. Chrześcijanie są królami i kapłanami nie ze względu na ich własną inicjatywę, ani ze względu na ich nieskazitelną postawę moralną, ale ta godność jest darem danym bezpośrednio przez Chrystusa¹³. Dzięki miłości odkupieńczej Chrystusa nowe kapłaństwo deklasuje wyraźnie kapłaństwo dawne. Jest to cudowna rzeczywistość, której są świadomi uczestnicy liturgicznego zgromadzenia, oddający Chrystusowi „chwałę i moc na wieki wieków” (1,6).

W komentarzach do Ap 1,6 spotyka się zazwyczaj odnośniki do Wj 19,6, co bez wątplenia ma swoje racje w tym, że w obydwu fragmentach traktuje się o podobnej sprawie¹⁴. W Księdze Wyjścia Bóg angażuje Mojżesza do przekazania Izraelitom, że będą dla Niego „królestwem kapłanów i ludem świętym”. Tekst ten zrodził wiele różnych opinii, nieraz sobie przeciwstawnych¹⁵. W wyrażeniu hebrajskim *mamleket kôhănim* (królestwo kapłanów) można dopatrzeć się różnych sensów. Chodzić tu może o władzę wykonywaną przez kapłanów lub o królestwo ustanowione z kapłanów. Przyjmując pierwsze tłumaczenie, należałoby ograniczyć liczbę kapłanów do niektórych tylko ludzi z Narodu Wybranego. W drugim tłumaczeniu królowanie i kapłaństwo jawi się powszechnym. Perykopa z Wj 19, 6 wyraża raczej ideał teokracji demokratycznej, przeciwnej monarchii i kapłaństwu instytucjonalnemu¹⁶. Izrael pozostaje w bezpośrednim kontakcie z Bogiem i nie potrzebuje instytucji pośredniczącej. Naród Wybrany ma świadomość, że jest królem narodów, to znaczy narodem pierwszym, najważniejszym ze względu na uprzywilejowaną pozycję wobec Boga. Między narodami a Bogiem znajduje się naród izraelski, jako ten, który oddaje cześć żywemu Bogu. Myśli te Apokalipsa odnosi do Kościoła, którego członkom przysługuje godność królewska i którzy sprawują funkcje kapłańskie¹⁷. Ideał wyrażony w Księdze Wyjścia nigdy u Żydów nie stał się rzeczywistością, czego powodem było nieposłuszeństwo wobec Boga. Wypełnienia tego ideału należy oczekiwać w czasach mesjańskich. Czasy te były głębiej pojęte przez autora Apokalipsy, niż przez autora Księgi Wyjścia. W Apokalipsie jest mowa o członkach Kościoła, „sługach” Jezusa Chrystusa, którzy stali się królestwem–kapłanami, co jest już faktem dokonany, natomiast w Księdze Wyjścia występuje czasownik „będziecie” w formie biernej, który sugeruje fakt przyszłościowy. Podmiotem działania w Księdze Objawienia jest Chrystus, który ustanawiając kapłanów ze swego ludu umożli-

¹³ U. VANNI, *L'Apocalisse, ermeneutica, esegesi, teologia*, Bologna 1991, s. 357.

¹⁴ J. BONSIRVEN, *L'Apocalypse de saint Jean*, Paris 1951, s. 89; A. JANKOWSKI, *Apokalipsa św. Jana. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, Poznań 1959, s. 139; B. WIDŁA, *Antropologia egzystencjalna Apokalipsy Janowej*, Inowrocław 1996, s. 131.

¹⁵ Por. E. SCHÜSSLER-FIORENZA, *dz. cyt.*, s. 78–155; A. FEUILLET, *art. cyt.*, s. 43.

¹⁶ E. SCHÜSSLER-FIORENZA, *dz. cyt.*, s. 150.

¹⁷ B. WIDŁA, *dz. cyt.*, s. 131n.

wia im intymną relację z Bogiem. Według Księgi Wyjścia obietnica zrealizuje się, o ile będą przestrzegane przykazania Boże. W Apokalipsie ten warunek nie jest już stawiany, gdyż najważniejszą w realizacji kapłaństwa jest krew Chrystusa. Podobna myśl znajduje się w doktrynie św. Pawła, który stwierdza, że zbawienie osiąga się przez wiarę i dzięki krwi Chrystusa (Rz 5,1.9n). Jan nigdy nie mówi, że Chrystus złożył ofiarę Bogu, ale zaznacza, że uczynił On dla Boga królów i kapłanów, przez co chce wskazać na mękę Chrystusa, która stanowi dla wierzących ofiarę konsekracji kapłańskiej¹⁸. Chrysus jest ukazany jako Syn Boży, czyli dziedzic Nowego Przymierza. Jego miłość jest decydującym motywem uczynienia kapłanów. Dla wierzących jest to ogromna łaska, która ich wprowadza jakby w pierwotny stan szczęśliwości. Człowiek odkupiony krwią Chrystusa jest bogatszy od swojego praojca Adama i od przedstawicieli starotestamentalnego Narodu Wybranego. Zna on lepiej Boże tajemnice i swój cel ostateczny. Tak więc kapłaństwo ukazane w Ap 1,6 ma charakter powszechny i w tym konkretnym przypadku odnosi się do członków wspólnoty chrześcijańskiej, która zgromadzona jest na liturgii.

2. Kapłani Boga, którzy królują na ziemi (Ap 5,10)

Wielka wizja nieba ujęta w rozdziale czwartym i piątym Apokalipsy stanowi jednolitą całość literacką¹⁹. Dzielać ją na dwie części: 4,1-11 i 5,1-14, można zauważyć, że pierwsza dotyczy Boga, a druga odnosi się do Baranka. Wizja przybliżyła obraz przyszłości zbawionych, ujmując to, co „potem musi się stać” (4,1). Opis majestatu Bożego i składanie hołdów w niebie świadczą o uznaniu prawa Bożego przez wszystkie stworzenia. Głównym tematem pierwszej części jest tron Boga. Druga część wizji przejawia najpierw cechy dramatu, którego geneza leży w stwierdzeniu braku istoty żywej, która byłaby zdolna otworzyć księgę i złamać jej pieczęcie. Chodzi tu zapewne o księgę interwencji Boga w historię²⁰. Smutek Widzącego nie trwa jednak długo dzięki zwycięstwu Lwa Judy. Zwycięzca jest przedstawiony w postaci Baranka jakby zabitego, który zbliżył się i wziął w posiadanie księgę, dając przy tym zapewnienie, że przez Niego będzie zrealizowany plan Boży. Równocześnie cztery Istoty Żyjące i dwudziestu czterech Starców śpiewają przy akompaniamencie harfy nową pieśń (5,9-10), którą można nazwać kantykiem. Kantyk z kolei stanowi fragment uroczystej doksologii (5,8-14)²¹. W całej wizji liturgicznej obejmującej dwa rozdziały można wyróżnić pięć kantyków²²:

¹⁸ Por. A. ROMEO, *Il sacerdozio cristiano*, w: G. CACCIATORE (red.), *Enciclopedia del sacerdozio*, Fiorentina 1953, s. 563.

¹⁹ U. VANNI, *La struttura letteraria dell'Apocalisse*, Roma 1971, s. 188.

²⁰ Por. A. VANHOYE, *dz. cyt.*, s. 321.

²¹ Por. U. VANNI, *La struttura letteraria*, s. 154.

²² Por. A. VANHOYE, *Testi del Nuovo Testamento sul sacerdozio*, Roma 1976, s. 157n.

- 4,8 — Cztery Istoty Żyjące głoszą dniem i nocą świętość Boga;
 4,11 — Słowa dwudziestu czterech Starców skierowane do Boga: „Godzien jesteś, Panie i Boże nasz...”;
 5,9 — Cztery Istoty Żyjące i dwudziestu czterech Starców mówią do Baranka: „Godzien jesteś wziąć księgę...”;
 5,12 — Wszystkie istoty niebieskie głoszą, że „Baranek zabity jest godzien wziąć potęgę i bogactwo...”;
 5,13 — Wszystkie stworzenia w niebie, na ziemi, pod ziemią i na morzu oddają cześć Bogu i Barankowi.

Zestawienie tekstów pozwala dostrzec, że dwa kantyki są skierowane do Boga, dwa do Baranka oraz jeden do Boga i Baranka. Zauważalne jest również stopniowe wzrastanie liczby istot oddających chwałę Bogu. Kantyk piąty z Ap 5,13 wspomina o ziemi, przez co sugeruje, że liturgia nieba pozostaje w ścisłej łączności z liturgią ziemską. Chrześcijanin sprawujący liturgię staje przed tronem i realizuje się w Chrystusie²³. Oddaje on cześć Barankowi, do którego należy panowanie nad historią. Władza Boża realizuje się w historii ludzkiej przez pośrednika, którym jest Chrystus. Jest to wydarzenie w stosunku do Starego Testamentu nowe i dlatego Jan nazywa kantyk Ap 5,9-10 „pieśnią nową” Przymiotnik „nowy” w połączeniu z wyrazem „pieśń” spotykany jest w psalmach, przy opisie nowych łask Bożych udzielanych Ludowi Wybranemu (Ps 98,1; 149,1). Nowość w sensie czystości i trwałości nowego Królestwa jest ulubionym tematem autora Apokalipsy i w ogóle literatury apokaliptycznej, w której przebija motyw obietnicy nowego świata i nowego życia²⁴. Kantyk zostaje nazwany „nowym” również dlatego, że stanowi część ogromnej nowości, jaką jest chrześcijaństwo. Przez przynależność do Chrystusa wierni stają się kapłanami Nowego Przymierza; nie są oni kapłanami w sensie starotestamentalnym, ale są kapłanami nowymi, którzy przez nowego pośrednika, jakim jest Chrystus, mogą łączyć się z Ojcem Niebieskim. Nie wynika z tego wcale, że kapłaństwo wspólne niweluje potrzebę kapłaństwa hierarchicznego. Kolejność oddawania czci Bogu oraz ustawienie istot niebieskich przed tronem wskazuje wyraźnie na układ hierarchiczny. Ta hierarchia musi być też zachowana na ziemi. Zdanie z Ap 5,10 różni się nieco od Ap 1,6 i wychodzi z ust innego podmiotu. W Ap 5,10 jego autorami są Istoty Żyjące i Starcy, którzy mają łaskę przebywania przed tronem Boga i uczestniczenia w innym kapłaństwie, niż kapłaństwo wspólne wiernych. Nie ma tutaj odniesienia do „naszych grzechów”, co jest całkiem logiczne, gdyż dostąpili oni łaski przebywania przed tronem niezależnie od ziemskiej realizacji zbawienia przez Chrystusa — grzechy ich nie dotyczą.

W Ap 1,6 autorem wypowiedzi jest wspólnota wiernych, która ma udział w zasługach Chrystusa i uczestniczy w kapłaństwie dzięki Jego krwi. W tej doksolologii

²³ D. BARSOTTI, *Meditazione sull'Apocalisse*, Brescia 1971, s. 104.

²⁴ J. BONSIRVEN, *dz. cyt.*, s. 146.

uczucie miłości Chrystusa do ludzi wyraża termin *agapaō*. Skutkiem tej miłości jest uwolnienie od grzechów, królowanie i kapłaństwo²⁵

Na końcu kantyku jest powiedziane: „będą królować na ziemi” (5,10b). Termin „królowanie” jest bliżej określony i wyraża sprawowanie władzy w imię Boże. W doksologii termin ten występuje w sensie biernym i oznacza pozostawanie pod rządami Boga. Kantyk mocniej niż doksologia kładzie akcent na przypomnienie męki Chrystusa i na jej odniesienie do Boga. Wspólnym łącznikiem obydwu perykop jest jeszcze wielbienie Boga i podkreślenie zbawczej roli krwi Chrystusa, dzięki której spełnia On funkcję pośrednika między człowiekiem a Bogiem.

Należy tu zauważyć, że kantyk osadzony jest wyraźnie w kontekście paschalnym, podobnie zresztą jak perykopa z Księgi Wyjścia 19,6²⁶. Kantyk jest realizacją tego, co pierwsza Pascha jedynie zapowiadała. Bóg uwolnił ludzi przez Chrystusa od niewoli świata i uczynił ich ludem świętym, wyposażonym w posłannictwo kapłańskie i udział w królowaniu. Królowanie chrześcijańskie jest konsekwencją kapłaństwa. Jan w Apokalipsie nie akceptuje historii świata, która miałaby przebieg niezależny od relacji chrześcijan do Boga. Stwierdza on, że Królestwo Boże, mimo prześladowań, realizuje się i będzie w ciągłym rozwoju dzięki chrześcijanom, kapłanom Boga, królującym na ziemi. Wzajemne powiązanie kapłaństwa i królowania wyciska charakterystyczne piętno na chrześcijańskim kulcie, który jest powiązany z wydarzeniami historycznymi. Prawdziwymi królami na ziemi nie są cesarze, ale chrześcijanie, którzy królują duchowo od momentu rozpoczęcia uwielbiania Boga²⁷. Kult nie może być sprawowany w oderwaniu od życia, jak też życie nie powinno być pozbawione kultu. Gdy człowiek wyklucza tę zasadę, wówczas jego człowieczeństwo nie może być realizowane w pełni.

3. Kapłani Boga i Chrystusa w tysiącletnim królowaniu (Ap 20,6)

Tekst Ap 20,6 ukazuje kapłaństwo wspólne wiernych w znacznie innym świetle, niż doksologia (1,6) i kantyk (5,10). Tym razem temat kapłański zawarty jest w błogosławieństwie ku pocieszeniu tych, którzy okazują się wiernymi Chrystusowi aż do śmierci: „Błogosławiony i święty, kto ma udział w pierwszym zmartwychwstaniu: nad tymi nie ma władzy śmierć druga, lecz będą kapłanami Boga i Chrystusa i będą z Nim królować tysiąc lat” (20,6). Błogosławieństwo jest konkluzją piątej wizji Apokalipsy, przedstawiającej pierwsze zmartwychwstanie świętych, którzy nie kłaniali się Bestii. Jest ono najwyraźniej — tak jak błogosławieństwa ewangeliczne — zachętą

²⁵ Por. D.A. MCILRAITH, *The reciprocal love between Christ and the Church in the Apocalypse*, Rome 1989, s. 28.

²⁶ P. PRIGENT, *L'Apocalypse de saint Jean*, Paris 1981, s. 103.

²⁷ E.B. ALLO, *dz. cyt.*, s. 80.

dla chrześcijan, by mężnie świadczyli o Chrystusie i przybrali postawę całkowitego odrzucenia zła²⁸ Ma ono dopomóc wiernym w wyrabianiu postawy zdecydowanej i niezłomnej w obliczu prześladowań, a równocześnie ma ich napęlić wielką nadzieją zmartwychwstania do nowego życia. Chrześcijanie przestrzegający przykazań Bożych mogą mieć nadzieję, że będą poza zasięgiem drugiej śmierci i staną się kapłanami w nowej rzeczywistości. Śmierć druga jest na pewno całkowitym zatręceniem, od którego nie ma już odwrotu i jest ona identyfikowana z jeziorem ognia (20,14), lub ściślej: z jeziorem gorejącym ogniem i siarką (21,8).

Dwa pierwsze teksty kapłańskie (1,6 i 5,10) wskazują na to, że chrześcijanie mają prawo nazywać się kapłanami i królami dzięki krwi Chrystusa. Swoją godność nabywają przez chrzest. W tekstach tych jest mowa o kapłaństwie jako fakcie dokonanym. Czas przyszły w trzecim tekście (20,6) świadczy o wydarzeniu, które zrealizuje się w wymiarze eschatologicznym i będzie dotyczyło wszystkich biorących udział w pierwszym zmartwychwstaniu.

Apokalipsa wspomina tylko o pierwszym zmartwychwstaniu, nic nie mówiąc o drugim. Natomiast o dwóch zmartwychwstaniach mówią apokalipsy żydowskie z I w.²⁹ W Apokalipsie Jana tajemnicze życie, którym cieszą się męczennicy, jest interpretowane jako pierwsze zmartwychwstanie. Czy chodzi tu o zmartwychwstanie prawdziwe i właściwe, czy też o zmartwychwstanie w sensie przenośnym? Wydaje się, że bliżej prawdy są ci, którzy dostrzegają tu sens metaforyczny³⁰. Można powiedzieć, że pierwsze zmartwychwstanie zawiera aktywną zdolność do współpracy ze zmartwychwstałym Chrystusem w realizowaniu Królestwa Bożego w historii. Tę zdolność posiadli męczennicy, którzy zwycięsko przeszli próby i pokonali zorganizowane zło za cenę ziemskiego życia. Stali się oni uczestnikami pierwszego zmartwychwstania, które predestynuje ich do zmartwychwstania definitywnego³¹. Człowiek umarły nie może sprawować władzy (por. Iz 14,9n) ani oddawać czci Bogu (Ps 6,6; 30,10); dopiero pokonanie śmierci sprawia aktualizację kapłaństwa w formie bardziej doskonałej³². I tutaj sprawę wyjaśnia pierwsze zmartwychwstanie. Zbawieni posiadają ściślejszą więź z Bogiem niż mieszkańcy ziemi, gdyż znajdują się oni nie tylko w sanktuarium, ale jeszcze przed autentycznym tronem samego Boga. Ich kapłaństwo w stosunku do kapłaństwa wspólnego wiernych jest nową rzeczywistością. Mają oni udział w kapłaństwie, ponieważ „przychodzą z wielkiego ucisku i opłukali swe szaty, i w krwi Baranka je wybielili” (Ap 7,14). W doksoologii i kantyku kapłaństwo było dziełem Chrystusa, natomiast w błogosławieństwie pomija się dawcę tego daru.

²⁸ E. SCHÜSSLER-FIORENZA, *dz. cyt.*, s. 342.

²⁹ P. PRIGENT, *L'Apocalypse*, Paris 1998, s. 190.

³⁰ Por. U. VANNI, *L'Apocalisse, ermeneutica*, s. 365.

³¹ *Tamże*, s. 366.

³² Por. A. VANHOYE, *Testi del Nuovo Testamento*, s. 165.

Problemem trudnym do rozwikłania pozostaje nadal królowanie tysiąclecie, czyli tzw. millenaryzm lub chiliizm. Millenaryzm powstał w chrześcijaństwie pod wpływem judaizmu, który uznawał pogląd o królowaniu jako wstępie do wiecznej szczęśliwości, trwającym tysiące lat. Ojcowie Kościoła interpretowali millenaryzm w sensie dosłownym³³ lub symbolicznym³⁴. Symboliczne tysiąclecie trwa przez cały okres mesjański aż do końca świata. Pierwsze zmartwychwstanie dotyczy duszy, drugie będzie związane z wskrzeszeniem cielesnym³⁵. Liczba tysięcy ma w Apokalipsie znaczenie symboliczne i określa długi, bliżej nie sprecyzowany okres³⁶, być może chodzi tu o cały okres historii aż do paruzji³⁷.

Perykopa Ap 20,4-6 mogłaby uchodzić za jedno z pierwszych świadectw kultu męczenników. Zwycięstwo męczenników nie tylko dało im chwałę niebieską, ale również cieszą się oni chwałą w Kościele ziemskim. Mając uprzywilejowaną relację do Boga, posiadają dar wstawiennictwa w sprawach mieszkańców ziemi. Apokalipsa przekonuje, że pierwsze zmartwychwstanie osiąga się drogą miłości do Chrystusa, drogą ofiary, walki i cierpienia. Minimalizm na drodze chrześcijańskiej może być powodem czekania na życie w szczęśliwości bardzo długi czas, aż do powszechnego zmartwychwstania (20,5), po którym nastąpi sąd ostateczny (21,12n).

W Jeruzalem Nowym nie ma już mowy o kapłaństwie, ale tylko o wiecznym królowaniu (22,5). Urząd kapłaństwa w sensie ziemskim nie będzie już istnieć, bo nie będzie potrzebny³⁸. Gdy wszystko „stare” zostanie zniszczone, nie będzie już miejsca na wstawiennictwo, nie będzie ołtarza, ofiary i przeciwstawienia światła ciemności³⁹. To wszystko będzie już zbędne, gdyż nowe niebo i nowa ziemia będą miały nowe prawa, które obecnie pozostają tajemnicą.

Reasumując dane wynikające z poszczególnych tekstów o motywach kapłańskich, trzeba zauważyć, że autor Apokalipsy eksponuje kapłaństwo wspólne wiernych. Na tle walki dobra ze złem, na tle prześladowań, Apokalipsa przypomina chrześcijanom, że są oni kapłanami i królami. Ich kapłaństwo jest darem Chrystusa nabytym za Jego krew. Spośród trzech tekstów mówiących o kapłaństwie wspólnym, dwa określają je jako fakt dokonany a jeden tekst jest zapowiedzią kapłaństwa powszechnego męczenników. Doksologia Ap 1,5b-6 przybliży udział wierzących w zgromadzeniu liturgicznym, gdzie oddają oni chwałę Bogu w formie modlitwy dialogowej. Wierni są całkiem świadomi swej godności. Kantyk Ap 5,9-10 jest wyrazem

³³ IRENEUSZ, *Adversus haereses*, 5, 32 (PG 7, kol. 1219).

³⁴ AUGUSTYN, *Sermo* 259, 2 (PL 38, kol. 1197).

³⁵ TENZE, *De civitate Dei*, 20, 6-17 (PL 41, kol. 666-683).

³⁶ Por. M. KACZMARKOWSKI, *Chiliasm*, EK, t. III, Lublin 1979, kol. 159.

³⁷ Por. A. JANKOWSKI, *Powszechne kapłaństwo wiernych*, w: TENZE, K. ROMANIUK (red.), *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Katowice 1972, s. 106.

³⁸ R.H. CHARLES, *A critical and exegetical commentary on the Revelation of St. John*, t. I, Edinburgh 1920, s. 17.

³⁹ E.B. ALLO, *dz. cyt.*, s. 116.

radości istot niebiańskich, wypływającej ze zbawczego dzieła Chrystusa, który umożliwił wszystkim pokoleniom udział w królestwie i kapłaństwie Boga. Błogosławieństwo Ap 20,6 zawiera zapowiedź kapłaństwa, którym zostaną obdarzeni wszyscy męczennicy na okres tysiącletniego królowania. W tekstach kapłańskich znamienym jest fakt, że termin *hierous* występuje zawsze w kontekście modlitwy chwalebnej. Wspomina się tu również o cierpieniu, które towarzyszy drodze ku wiecznemu szczęściu. Jan nie przytacza konkretnych szczegółów dotyczących udziału chrześcijan w aktualizowaniu królestwa i wypełnianiu ich kapłaństwa. Wszyscy chrześcijanie zaangażowani w aktualizowanie królestwa są potencjalnymi męczennikami.